

2. A European Union without the United Kingdom: The Geopolitics of a British Exit from the EU. – Режим доступу: <https://medium.com/@lseideas/a-european-union-without-the-united-kingdom-the-geopoliticsof-a-british-exit-from-the-eu-6cd3c1a87e7c#.asaq1i4yu>

3. Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

4. Britain's 40 year relationship with the EU. – Режим доступу: <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/06/16/britains-40-year-relationship-with-the-eu/>

5. What is Brexit and what is going to happen now that Britain has voted to LEAVE the EU? – Режим доступу: <http://www.express.co.uk/news/politics/645667/Brexit-EU-European-Union-ReferendumDavid-Cameron-Economic-Impact-UK-EU-exit-leave>

6. Why Is Britain Running Away from Europe? – Режим доступу: <http://www.spiegel.de/international/europe/will-straw-essay-on-the-role-of-britain-in-the-european-union-a-956230.html>

The article examines the history of cooperation between England and the European Union, and analyzes the causes and consequences of the UK's exit from the EU. The positive and risks of this political process, both for the UK and for other countries, are described. All possible models of further cooperation between England and EU member states are defined. The prospect of Britain's exit from the European Union is a new and controversial issue, since it is not yet clear whether the country will decide on the final outcome in a couple of years and will wait for it in this case.

Key words: breccite, EU, UK, influence, exit.

УДК327

ББК 66

Мар'яна Турів

КОНЦЕПЦІЯ МІЖМОР'Я В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Досліджується інтеграційний процес на території Центрально-Східної Європи з початку 20 століття і до сьогодні. Акцентовується увага на перспективі утворення Міжмор'я.

Ключові слова : інтеграційний процес, Центрально-Східна Європа, Міжмор'я.

У сучасному суспільстві в якому визначальну роль відіграють досягнення у сфері інформаційних технологій відбуваються глобальні процеси одним з яких є інтеграція. Інтеграційні процеси сьогодні спостерігаються на різних рівнях та системах..

Прикладом інтеграційного об'єднання в Центрально-Східній Європі є концепція Міжмор'я, тобто військово-політична і економічна інтеграція країн регіону з метою спільної протидії геополітичним викликам, насамперед німецькій і російській загрозам. Питання утворення Балто-Чорноморського союзу в сучасних умовах постає надзвичайно гостро, адже система безпеки, яка існує у світі показує свою безпорадність у протистоянні новим викликам.

У зв'язку з агресією Росії на Сході України посилилися переконання щодо необхідності об'єднання країн Центрально-Східної Європи. Обговорення проблеми створення коаліції держав важливе для України, адже це допоможе зупинити експансіоністську політику Російської Федерації.

Можливо, проект Міжмор'я виглядає ідеалістичним, однак саме ідеї змінюють світ на краще. Для Росії жахливим «нічним страхіттям» є перспектива воєнно-політичного союзу країн Балтії, Польщі, Румунії та України. Прилучення до польсько-українського союзу скандинавських країн, країн Балтії, Білорусі, країн Центральної та Південно-Східної Європи і буде дійсним «Міжмор'ям», що здатне виправдати надії його творців. Важливим напрямком стає діалог з питань розробки майбутньої

інституційної моделі регіональної безпеки та співробітництва в Балто-Чорноморському регіоні з урахуванням існуючих можливостей діючих регіональних ініціатив та організацій. Румунія та Польща розглядають присутність в Балто-Чорноморському регіоні США та НАТО як чинник приборкання російської агресії. Президент Польщі А. Дуда вимагає включення країн-сусідів - Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії до переговорного процесу щодо українського врегулювання. Втім, варто усвідомлювати, що Польща засадничо не здатна виконувати роль «повноцінного південно-європейського центру сили». З різних причин: геополітичних, ментальних, культурних тощо. Саме в цьому контексті дуже важливий польсько-румунсько-український альянс. Проте, до 2014 року було важко уявити стратегічний союз Польщі та Румунії, а тим більше - їхній союз з українського питання. Втім, вже два роки це є геополітичною реальністю. Решта країн Вишеградської групи (Словаччина, Чехія, Угорщина) не поділяли стурбованість і погляди Польщі. Не випадково, що Польща і Румунія стали головними прихильниками збільшення військової присутності США та НАТО і створення системи оборони на європейській периферії.

Мета дослідження: дослідити розвиток концепції Міжмор'я в країнах Центрально-Східної Європи .

В другій половині 20 століття поняття «інтеграція» зайняло важливе місце серед категорій політології та міжнародних відносин. Центральне місце дослідження посідають надзвичайно важливі проблеми, а саме забезпечення безконфліктного існування держав, пошук шляхів мирного співіснування та збільшення ефективності співробітництва держав у різних сферах. Процеси інтеграції мають позитивний характер з огляду на те, що вони вирішують ці та інші важливі проблеми [16, с.122].

Поняття «інтеграція» походить від латинського «*integratio*», що перекладається як «возз'єднання, заповнення», тобто добровільне та взаємовигідне об'єднання окремих частин (суб'єктів) у певну самостійне цілісне утворення (спільність), яке являє собою більше, ніж просто суму складових частин, адже є більш змістовною, надає переваги, економічні, політичні, інтелектуальні та інші, які дозволяє отримати об'єднання в цілісну систему [15, с. 456].

На думку М. Стрежньової : «інтеграція являє дуже широке поняття, відносно нього можна говорити про те, що дане ціле є чимось більшим, ніж сума частин, що його складають» [17, с. 39].

У сучасному світі інтеграційні процеси охоплюють увесь світ (мають глобальний характер) і в першу чергу спрямовані на зміну структури сучасної міжнародної системи. В межах різних дослідницьких підходів виокремлюють такі основні рівні функціонування міжнародної системи: біполярна (одночасне панування у світі двох держав); мультиполярна (могутність кількох держав у світі одночасно); рівновагова (система, яка забезпечує тотожний баланс сил кількох держав, зберігаючи при цьому їх однаковий вплив на глобальний розвиток світу). Виходячи з цього сучасні інтеграційні процеси приводять до формування нової міжнародно-політичної структури, яка визначається окремим впливом держав-лідерів геополітичного розвитку. При цьому одним із викликів впливу інтеграційних процесів є невідповідність інтересів однієї національної системи державного управління іншій, здебільшого це пов'язується із нерівномірним співвідношенням геополітичного потенціалу та закономірностей творення внутрішньої політики. Сам інтеграційний процес доцільно розподілити на дві форми: міжцивілізаційний (об'єднання між цивілізаціями (глобалізація)) та міждержавний (об'єднання держав (міжнародна інтеграція)) інтеграційні процеси. Саме тому, щоб система державного управління окремої держави в умовах впливу інтеграційних процесів ефективно функціонувала, вона має враховувати специфіку життєдіяльності інших держав та цивілізацій, особливо що стосується їх структури

менталітету (традиції, побут, духовні цінності, система організації державної влади) [16, с. 125].

Інтеграційні процеси вимагають координації, узгодження політики та кооперації діяльності в одній чи кількох сферах (секторах) чи політики загалом. Ця обставина зумовила традицію розгляду в теорії міжнародних відносин інтеграції через поняття співробітництва, що є виявом кооперативних взаємодій в міжнародних відносинах [17, с. 49].

Важливі передумови інтеграційних процесів у сучасному світі пов'язані і з проблемами безпеки та можливості її реалізації через розширення взаємовигідного співробітництва.

Аналізуючи історичні аспекти проблеми, слід зазначити, що дана концепція (Міжмор'я) розроблялася на початку ХХ століття українськими, литовськими, польськими дослідниками та політиками. Однією з популярних концепцій об'єднання держав Центрально-Східної Європи була утворення федерації. Активним її прихильником був Йозеф Пілсудський. Перший маршал Польщі розумів, що безпека його країни значною мірою залежить від створення альянсу сильних незалежних держав, які мали виконувати функцію «санітарного кордону» між Польщею і Росією і могли б зупинити російську експансію на захід. Стратегічною метою Пілсудського було формування геополітичного союзу незалежних країн між Балтійським, Адріатичним, Чорним і Каспійським морями. Пілсудський прагнув створити федерацію Польщі, України, Литви, Латвії, Естонії, Білорусії, Чехословаччина, Угорщини, Румунії, Югославії а також, можливо, Фінляндії, яка мала б опиратися також на три кавказькі республіки – Азербайджан, Грузію та Вірменію. Об'єднання цих країн в одному геополітичному союзі створило би в Європі територіально зміцнену спільноту. Ключовим елементом цього союзу повинна була стати незалежна Україна. Тому глава польської держави навесні 1920 року вирішив відновити і посилити незалежну, дружньо налаштовану до Польщі Україну. «Не варто мати ілюзій: навіть якщо ми підпишемо мир, ми завжди залишимося ціллю для атак з боку Росії», - казав Пілсудський в інтерв'ю газеті *Kurier Poranny* після перемоги над більшовиками у Варшавській битві 1920 року [8]. Концепцію Міжмор'я доповнювала інша геополітична доктрина Пілсудського – Прометеїзм. За задумом Пілсудського, Річ Посполита повинна була стати ядром конфедеративної держави, що збирала б, з одного боку, всі європейські «осколки» Російської імперії – від Фінляндії до Азербайджану, а з іншого – все європейське неросійське слов'янство – від Дону до Балкан.

Балто-Чорноморський союз (БЧС) концептуально почав розроблятися українськими істориками на початку 20-х років ХХ ст. [12, с. 22]. Його прибічниками були М. Грушевський (есе «Орієнтація чорноморська» з трактату «На порозі Нової України» 1918 р., есе «Нові перспективи») [10 с. 68]; ідеолог українського націоналізму Ю. Липа («Чорноморська доктрина», «Призначення України» 1938 р., Львів); професор С. Рудницький («Коротка географія України», 1914 р., Львів; «Українська справа зі становища політичної географії» 1923 р., Відень). [4, с. 225] Цю ідею активно підтримував польський маршал Ю. Пілсудський (1904 р. меморандум японському уряду), однак на той час Польща марила неоімперськими категоріями й воліла отримати територію Литви, Білорусії та України. Проти ідеї БЧС виступив СРСР та західні країни, крім Франції. Ідея створення БЧС мала перед собою завдання зменшити вплив Росії та Німеччини на регіон [5, с. 517].

Незважаючи на те, що ідея утворення Міжмор'я мала прихильників у країнах Центрально-Східної Європи, вона так і залишилася у вигляді нереалізованої концепції, перепонами на шляху до об'єднання стала Друга Світова війна. Але і після її

завершення справи не покращилися, адже Радянський Союз мав значний вплив на країни Центрально-Східної Європи.

Розпад СРСР, ОВД та РВД для світової політики знаменував насамперед кінець холодної війни. Проте для країн Центрально-Східної Європи ці перетворення мали значно більше значення, аніж навіть творення чи відтворення цілком нових за політичною орієнтацією державних інституцій. Постала цілком прогнозована про поновлення економічного співробітництва й гарантій власної безпеки.

Не в останню чергу саме через такі умови з 1989 по 1993 роки на території Центрально-Східної Європи виникло 6 регіональних (субрегіональних) організацій: Вишеградська група, Договір про вільну торгівлю у Центральній Європі, Рада Баренцова / Євроарктичного регіону (РБЄР), Рада країн Балтійського моря (РБЄР або РДБМ), Центрально-Європейська Ініціатива (ЦЄІ), Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС). Здавалося б, навіть настільки широкий спектр організацій, якщо головна стратегічна мета чи не кожного з учасників таких об'єднань - членство у ЄС, НАТО і ООН [3, с 223]

Проте сама постановка питання дає цілком зрозумілу відповідь: регіональні організації у Центрально-Східній Європі дають змогу швидше й краще досягнути належного рівня (економічного, політичного соціального, екологічного та ін.), необхідного для повноправного членства, насамперед у ЄС. До того ж, завдяки такій співпраці, нарівні з двосторонніми відносинами вирішуються як міждержавні питання, так і проблеми транспорту й зв'язку. Не слід скидати з шальок терезів і те, що з процесами глобалізації зменшується роль національних держав на міжнародній чи швидше вже просто світовій арені. Поступово збільшується вага і вплив регіональних угруповань [1].

Концепція Міжмор'я співзвучна і з висунутою на початку 1990-х рр. ідеєю експрезидента Польщі Леха Валенси «НАТО-біс». У березні 1993 року в Польщі вийшла книга Томаша Шчапаньського «Міжмор'я», в якій автор дає геополітичну характеристику регіону, розглядає різні варіанти формування Балто-Чорноморського союзу і прогнозує його можливі відносини з Росією, Західною Європою і Скандинавією [2,86]

Вперше після дезінтеграції СРСР з ініціативою активізації Балто-Чорноморського співробітництва на державному рівні виступив тодішній президент Литви А. Бразаускас на саміті 1997 року у Вільнюсі. З 2 по 5 травня 2006 року у Вільнюсі проходила міжнародна конференція «Спільне бачення спільного сусідства», що була присвячена проблемам Балто-Чорноморського співробітництва. Як наголошувала перший прем'єр-міністр Литовської Республіки після відновлення незалежності Казіміра Прунсене: «Я не втрачаю надії, що Балто-Чорноморський альянс — не тільки наше історичне минуле з часів Великого Литовського князівства. Певні історичні мотивації залишилися й досі» [14].

У 1992 р. Білоруський Народний Фронт (Зенон Позняк) висунув ідею створення Балто-Чорноморського союзу як буферного міжнародного утворення без військових баз НАТО і Росії. Однак Москва випередила створення БЧС шляхом підтримки маріонеткового режиму О. Лукашенка і знищення білоруського суверенітету під виглядом розбудови так званої «союзної російсько-білоруської держави», що вже будується понад 20 років. У 2010 році у Білорусі виник проект «Нова Річ Посполита», метою якого є створення «Народної Республіки» у складі Польщі, Білорусі, Литви, Латвії та України [7, с.16]

У лютому 1993 р. президент Л. Кравчук виступив у Будапешті з ініціативою створення зони стабільності і безпеки в регіоні Центрально-Східної Європи. Передбачалось, що у неї мали б увійти держави Балтії, Україна, Білорусь, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Австрія, а також Болгарія і Румунія. У квітні 1993 р. у

Києві був підготовлений проект створення Центрально-Східноєвропейського простору стабільності і безпеки (ЦСПСБ), який мав діяти під гаслом «Безпека для себе — через безпеку для всіх» [9, с. 56]

У 1994 р. у Києві створена Ліга партій країн Міжмор'я, яка повинна була генерувати ідею Балто-Чорноморського альянсу як зони стабільності і безпеки. 10-11 вересня 1999 р. у Ялті відбувся саміт під назвою «Балтійсько-Чорноморське співробітництво: в інтегровану Європу XXI століття без ліній розподілу», під час якого обговорювалися питання активізації багатостороннього співробітництва на просторі між двома морями. Виступаючи на цьому саміті, екс-президент Л. Кучма сказав: «Балто-Чорноморська вісь може й повинна стати одним із консолідуючих і стабілізуючих стрижнів нової Європи, а отже, невід'ємною її складовою». Однак, формалізації та інституалізації Балто-Чорноморського співробітництва під час саміту в Ялті не відбулося.

Частково принципи БЧС були реалізовані у політичному, інституційному і економічному вимірах шляхом створення Вишеградської групи (1991р.), ГУУАМ (1997 р.) і Спільноти демократичного вибору (2005 р.) [8]

На сьогоднішній день ідея створення Балто-Чорноморського союзу об'єднує ті країни, які постраждали, або можуть постраждати від агресії Росії. У 2015 році ідея створення Балто-Чорноморського альянсу набула нового звучання після того, як новообраний президент Польщі Анджей Дуда неодноразово заявляв, що має намір запропонувати главам держав Центрально-Східної Європи створити «партнерський альянс держав» від Балтійського до Чорного й Адріатичного морів [6, с. 520]

Напередодні інавгурації 6 серпня 2015 р. А. Дуда висловився за створення Балто-Чорноморського альянсу держав у складі Польщі, України, Білорусі, Латвії, Литви, Естонії, Молдови, Угорщини, Румунії, Болгарії, Словаччини, Чехії та шести країн колишньої Югославії. Окрім того, він зазначив, що ключова роль у цьому проекті відводитиметься Україні. Очевидно, що основою для формування будь-яких геополітичних утворень на Балто-Чорноморській осі має стати ідея спільного простору безпеки. Уже сьогодні Україна й Польща мають спільні проекти у безпековій сфері: виробництво боєприпасів, інженерної техніки та технологій захисних споруд, удосконалення медичного забезпечення. Однак, щоб проект Балтійсько-Чорноморської конфедерації був повноцінним і життєздатним одного безпекового аспекту замало. Надзвичайно важливою є також економічна складова його реалізації. Прибалтійські й причорноморські країни вже сьогодні співпрацюють у різних сферах економіки на двосторонньому рівні, проте у разі їх входження в БЧК вони отримають можливість здійснювати і багатосторонні великомасштабнекономічні проекти, особливо беручи до уваги унікальне геостратегічне положення регіону на перехресті важливих торговельних шляхів, наявність портів та налагодженої системи наземних і водних шляхів сполучення. Все це в комплексі розкриває високий потенціал проекту «Міжмор'я» та його привабливість для держав регіону. Висновки. Проект «Міжмор'я» можна розглядати як амбітний та сміливий. Впродовж довгого періоду часу реалізація цієї геополітичної ідеї піддавалася критиці та зазнавала краху, втім досі це питання залишається відкритим.

Певний дисонанс у ставленні до утворення такого союзу виникне й серед основних світових гравців. Росія однозначно буде проти Інтермаріуму й кине всі сили на те, щоб запобігти зближенню Польщі, України та Литви. Неважко передбачити заяви про чергову «антиросійську змову», адже всі ці три країни характеризує конфронтаційність у відносинах із РФ.

Західний сусід Міжмор'я, ЄС, також радше розглядатиме новий союз як загрозу, аніж як тенденцію, яку варто підтримувати. Німеччина та Франція будуть побоюватися нового сильного опонента в межах європейського простору, що претендуватиме на одну з провідних ролей. Ускладнює ситуацію й напруга у відносинах між Німеччиною та Польщею внаслідок «кризи з мігрантами», а також категоричного бажання останньої провадити власну політику (чого партій недавній конфлікт Польщі та ЄС із приводу законів щодо ЗМІ та низки інших питань, внаслідок чого в Берліні навіть пригрозили санкціями). Посилення Польщі та, можливо, інших держав Східної Європи шляхом подальшого розширення Міжмор'я означатиме появу нового утворення з сильними націоналістичними настроями та тенденцією до ухвалення політичних рішень, які можуть дещо не вписуватися в загальну кон'юнктуру ЄС. Це можна яскраво прослідкувати на прикладі Угорщини, а тепер і політики польського керівництва.

Єдиною світовою силою, яка скоріше за все підтримала б утворення союзу держав від Чорного до Балтійського моря, стали б США. По-перше, це пов'язано з тим, що всі три потенційні члени Міжмор'я традиційно вибудовували більше ніж просто партнерські відносини з Америкою. Тісний економічний зв'язок, а в межах НАТО ще й військова кооперація, дозволяють називати Польщу та Литву не просто партнерами, а союзниками Вашингтону. Особливо актуальними такі відносини виглядають нині, коли ЄС намагається поступово виходити з-під американської «опіки» й провадити абсолютно незалежно політику, виступаючи вже окремим центром сили, а не симбіозом ЄС-США. Втрачаючи вплив у Європі, Америка буде зацікавлена в появі нового сильного гравця, який одночасно зможе представляти американські інтереси в ЄС і надасть певні важелі впливу на лідерів європейських країн. З іншого боку, Міжмор'я виступить як сила стримування іншого супротивника Америки – Росії, утворюючи міцний пояс на її західних кордонах. Навіть зараз є очевидним, що і в українському політикумі, і серед широкого суспільного загалу сподівання покладають більше на допомогу саме США, а також на їхню активну участь у вирішенні українського конфлікту. Українсько-польсько-литовський союз був би на руку США і зміцнив би їхні позиції в регіоні.

Ідея створення Балто-Чорноморського союзу розвивалася ще з початку ХХ століття і модифікувалася відповідно до світових політичних умов. В основному метою було створення було протистояння експансії Росії та противаги сильним країнам Західної Європи. В основному проблема полягала у залежності країн, які мали б увійти в союз від інших більш сильних держав. Існує багато прихильників та противників створення даного об'єднання.

Проте все це свідчить про надвеликий вплив зовнішніх сил на потенційну можливість появи Міжмор'я. Великі гравці намагаються контролювати менші країни в регіоні, а категоричне неприйняття таких інтеграційних ідей із боку найбільших сусідів – ЄС та Росії – зводить нанівець будь-які прагнення утворити українсько-польсько-литовський союз. За підтримку США такому союзу доведеться заплатити своєю лояльністю й фактично підпорядкувати свою зовнішню політику Вашингтону. Як бачимо, навіть гіпотетичний розгляд створення Інтермаріуму висвітлює небезпечну тенденцію сучасних міжнародних відносин – найбільші світові гравці прагнуть повністю контролювати будь-які світові процеси та впливати на процес ухвалення рішень навіть у межах віддалених регіонів та на національних рівнях.

Таким чином, ідеї Міжмор'я не є новими, їхнє коріння можна простежити ще на початку ХХ століття. Проте відтоді досягти якого-небудь значного прогресу на шляху реалізації цього плану так і не вдалося. Попри можливі переваги для всіх потенційних учасників такого союзу, за сучасних умов існує забагато перепон, а значить – сподіватися на втілення проекту найближчим часом не варто. Наразі такий проект можна певною мірою описати як антиглобалізаційний, адже поява в Європі якісно

нового союзу, не схожого ні на ЄС, ані на маріонеткове проросійське утворення, суттєво могла б змінити баланс сил та надати Україні поштовх для розвитку з рівними партнерами. Проте надмірні можливості впливу найбільших світових гравців і взаємозалежність європейських держав, у тому числі й потенційних членів Міжмор'я, від ЄС робить ідеї про створення «союзу від моря до моря» утопією.

1. Волович А. Балтийско-Черноморский Союз: перспективы реализации (часть 1) / А. Волович // Электронный ресурс. – [Режим доступа]: <http://bintel.com.ua/ru/article/volodich-balto2>
2. Геник М.А. Польсько-українське примирення у політичних концепціях «Nowa Koalicija» // *Studia politologica Ucraino-Polonia*. - Випуск перший Житомир-Київ-Краків. – 2011. – С. 86-88 .
3. Геник М.А. Від Міжмор'я до НАТО : Еволюція системи міжнародної безпеки у центральній Європі у період трансформації // Вісник Національного університету імені В.Каразіна Випуск 9 Харків 2007 – С. 273 – 276.
4. Грушевський М. На порозі Нової України. Гадки та мрії / М. Грушевський // Грушевський М. Твори у 50 томах. - Т. 4 : Суспільно-політичні твори (доба Української Центральної Ради 1917 - квітень 1918). - Львів, 2007. - С. 225-267.
5. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть / М. Грушевський. - К., 1991. - 138 с.
6. Дашкевич Я. Чорноморські проблеми в минулому і сучасному // Дашкевич Я. «Учи неможлими устами сказати правду»: історична есеїстика / Я. Дашкевич. - К., 2011. - С. 517- 540.
7. Домащенко Л. М. Концепція чорноморської орієнтації України у вітчизняній політичній думці першої половини ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук / Л. М. Домащенко. - К., 2008. - 18 с.
8. Іщук В. Intermarium. Балто-Чорноморський союз може стати надійним щитом європейської і євроатлантичної цивілізації. / В. Іщук // Электронный ресурс. – [Режим доступа]: <http://bbcs.eu/analiticheskie-materialyi/bezopasnost/intermarium-balto-chornomorskiy-soyuz-mozhestatnadiynim-shhitom-yevropeyskoyi-i-yevroatlantichnoyi-tsvilizatsiyi/>
9. Короба Н. Місце України у формуванні Балто-Чорноморського регіону: від ідеї до реального співробітництва./ Н. Короба // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. – 2007. – № 54. – С. 55 -57
10. Корольов Г. О. Ідея Чорноморської федерації у поглядах Михайла Грушевського / Г. О. Корольов // Український історичний журнал. - 2011. - № 6. - С. 68-79.
11. Короба Н. Місце України у формуванні Балто-Чорноморського регіону: від ідеї до регіонального співробітництва / Н. Короба // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. - 2007. - № 54. - С. 55-57.
12. Матвієнко В. М. Політика УНР та Української Держави щодо новопосталих державних утворень на території колишньої Російської імперії (1917-1921 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора іст. наук : спец. 07.00.02 «Всесвітня історія» / В. М. Матвієнко. - К., 2003. - 31 с.
13. Надтока О. Балто-Чорноморський союз: історична ретроспектива і політична перспектива // Наукові записки НаУКМА. Серія: Гуманітарні науки. – Т. 22. Частина 1. – Київ: Видавництво «КМакадемія», 2003. – С. 148–157.
14. Неменский О. Пространства и идеологии восточной политики Польши [Электронный ресурс] / О. Неменский // Европа старая и новая. – 2007. – № 8. – Режим доступа: http://www.perspektivy.info/oykumena/europe/prostranstva_i_ideologii_vostochnoiy_politiki_polshi_2007-8-13-16-8.htm
15. Новітня політична лексика / за ред Хоми Н.М. - Львів : «Новий світ - 2000».-2015. - 720 с.
16. Рябінін Є. Процеси інтеграції у ХХ столітті: основні концепції їх вивчення // Політичний менеджмент. – 2006. – №5. – С. 122-130.
17. Стрежнева М. В. Европейский союз и СНГ: Сравнительный анализ институтов / М. В. Стрежнева. – М. : Моск. обществ. науч. фонд. Центр конвертируемого образования, 1999. – 266 с.

References

1. Volovych A. Baltyisko-Chernomorskiy Soiuz: perspektivy realizatsyy (chast 1) / A. Volovych // Elektronnyy resurs. – [Pezhym doctupu]: <http://bintel.com.ua/ru/article/volodich-balto2>

2. Henyk M.A. Polsko-ukrainske prymyrennia u politychnykh kontseptsiiakh «Nowa Koalicija» // Studia politologica Ucraino-Polonia.- Vypusk pershyi Zhytomyr-Kyiv-Krakiv. – 2011. – С. 86-88.
3. Henyk M.A. Vid Mizhmoria do NATO : Evoliutsiia systemy mizhnarodnoi bezpeky u tsentralno-skhidnii Yevropi u period transformatsii // Visnyk Natsionalnoho universytetu imeni V.Karazina Vypusk 9 Kharkiv 2007 – С. 273 – 276.
4. Hrushevskiy M. Na porozi Novoi Ukrainy. Hadky ta mrii / M. Hrushevskiy // Hrushevskiy M. Tvory u 50 tomakh. - T. 4 : Suspilno-politychni tvory (doba Ukrainskoi Tsentralnoi Rady 1917 - kviten 1918). - Lviv, 2007. - S. 225-267.
5. Hrushevskiy M. Khto taki ukraintsi i choho vony khochut / M. Hrushevskiy. - K., 1991. - 138 с.
6. Dashkevych Ya. Chornomorski problemy v mynulomu i suchasnomu // Dashkevych Ya. «Uchy nemozhnymy ustamy skazaty pravdu»: istorychna eseistka / Ya. Dashkevych. - K., 2011. - S. 517- 540.
7. Domashchenko L. M. Kontseptsii chornomorskoj oriientsatsii Ukrainy u vitchyznianiі politychnii dumtsi pershoi polovyny KhKh stolittia : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. polit. nauk / L. M. Domashchenko. - K., 2008. - 18 s.
8. Ishchuk V. Intermarium. Balto-Chopnomopckyyi coiuz mozhe ctaty nadiinym shchytom yevropeickoi i yevroatlantychnoi tsyvilizatsii. / V. Ishchuk // Elektponnyi resurc. – [Pezhyum doctupu]: <http://bbsc.eu/analiticheskie-materialyi/bezopasnost/intermarium-balto-chornomorskiy-soyuz-mozhestati-nadiynim-shhitom-yevropeyskoyi-i-yevroatlantichnoyi-tsyvilizatsiyi/>
9. Kopoma N. Mictse Ukpainy u fopmuvanni Balto-Chopnomopckoho pehionu: vid idei do pealnoho spivrobotnytstva./ N. Kopoma // Visnyk Kyivckoho natsionalnoho univepcytetu imeni Tarasa Shevchenka. Neohpafiiia. – 2007. – № 54. – С. 55 -57
10. Korolov H. O. Ideia Chornomorskoj federatsii u pohliadakh Mykhaila Hrushevskoho / H. O. Korolov // Ukrainyski istorychnyi zhurnal. - 2011. - № 6. - S. 68-79.
11. Koroma N. Mistse Ukrainy u formuvanni Balto-Chornomorskoho rehionu: vid idei do rehionalnoho spivrobotnytstva / N. Koroma // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Neohrafiiia. - 2007. - № 54. - S. 55-57.
12. Matviienko V. M. Polityka UNR ta Ukrainskoi Derzhavy shchodo novopostalykh derzhavnykh utvoren na terytorii kolyshnoi Rosiiskoi imperii (1917-1921 rr.) : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia doktora ist. nauk : spets. 07.00.02 «Vsesvitnia istoriia» / V. M. Matviienko. - K., 2003. - 31 s.
18. Надтока О. Балто-Чорноморський союз: історична ретроспектива і політична перспектива // Наукові записки НаУКМА. Серія: Гуманітарні науки. – Т. 22. Частина 1. – Київ: Видавництво «КМакадемія», 2003. – С. 148–157.
19. Неменский О. Пространства и идеологии восточной политики Польши [Електронний ресурс] / О. Неменский // Европа старая и новая. – 2007. – № 8. – Режим доступу: http://www.perspektivy.info/oykumena/europe/prostranstva_i_ideologii_vostochnoiy_politiki_polshi_2007-8-13-16-8.htm
20. Новітня політична лексика / за ред Хоми Н.М .- Львів : «Новий світ - 2000».-2015 .- 720 с .
21. Рябінін Є. Процеси інтеграції у ХХ столітті: основні концепції їх вивчення // Політичний менеджмент. – 2006. – №5. – С. 122-130.
22. Стрежнева М. В. Европейский союз и СНГ: Сравнительный анализ институтов / М. В. Стрежнева. – М. : Моск. обществ. науч. фонд. Центр конвертируемого образования, 1999. – 266 с.

The integration process in the territory of Central and Eastern Europe from the beginning of the 20th century to the present is studied. The focus is on the prospect of the creation of the Intermarium.

Key words : integration process, Central-Eastern Europe, Intermarium.

УДК 327.57

ББК 66.4

Мар'яна Шекета

ТЕОРІЇ ПОХОДЖЕННЯ БАСКІВ: ЄВРОПЕЙЦІ ЧИ НІ?

У статті розглядаються теорії походження народу басків та їхній вплив на сепаратистські настрої в середині регіону, проводиться їх конструктивний аналіз.

Ключові слова: етнополітичний конфлікт, Країна Басків, сепаратизм, націоналізм, автономія, самовизначення.